

قصه های هزارگی

شماره نمبر 9

چولدری بیو

و دیگره نقل ها

فرهاد زاهدی

مشخصات کتاب

نوشتہ :	فرہاد زاہدی
رسم :	فرہاد زاہدی
کمپوزنگ :	محمد اسحاق
چاپ کنندہ :	موسسہ سواد آموزی ہزارگی
تعداد چاپ :	۵۰۰
تاریخ چاپ :	۲۰۰۳ء (۱۳۸۰ھ)
نوبت چاپ :	اول بار (دَ ہزارگی) کوئٹہ

Booklite:	"Chuldi Bayo" (The little bird and other stories)
Composing:	Muhammad Ishaq
Drawing:	Farhad
Publisher:	Hazaragi Literacy Organization
Printed:	500
Edition:	First, 2003 AD (1380 AH)
Printer:	United Printers. Quetta

موسسہ سواد آموزی ہزارہ گی

۷

چُولدی بَیو

۲۷

کَنجی

۳۳

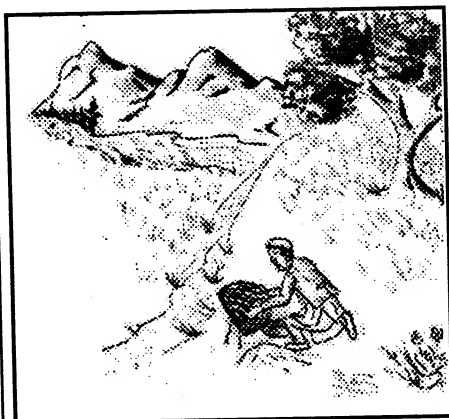
ضرب المَثَل های هزارگی

چُولائی بَیرو

چولادی تیور

دَ زمانای گاه مردُما کم بودن مَحکم بودن،
 کیل می شِیشتن رُست مُوگُفتن. اگه کارد ره آم دَ
 بل گردون شی می ایشتی دُروغ نَمُوگُفتن که دُروغ
 گُفتو کار شِیطویه. فِقط یگو دَنه لاش خور آلی
 پَیدا موشُد که بلده جیفه دُنیا ایمان شی کوچ
 مُوكد. دیگرو تمام ساده و دَ راهِ حَق ریی بودن. دَ
 آمی زمانا یک بچه بود که قَد آبه خُو تَنّا زندگی

مُوكد. کار آزی بچه
 شِکارِ مَرغوکو بود. دَ
 ای رَقم بچه هر روز
 مورافت یگو دَنه مَرغ
 شِکار کده میورد و

شاو قَد آبه خُو بیغم نوشِ جان مُوكد.

یک روز ای بچه دَ شِکارِ رافت، دامِ ایشت و
خود شی دَ کُدم جای تاشه شُد. یک دَفعه از دُور
دِید که کُدم چیز دَ دام اُفتاد، دَیده کده خود خُو
دَ پیش دام رَسند و دِید که دَ دام یک دَنه چُولدی
اُفتیده. و آزی که دَ دام شی یک چُولدی ریزه

اُفتیدد غدر دِیق

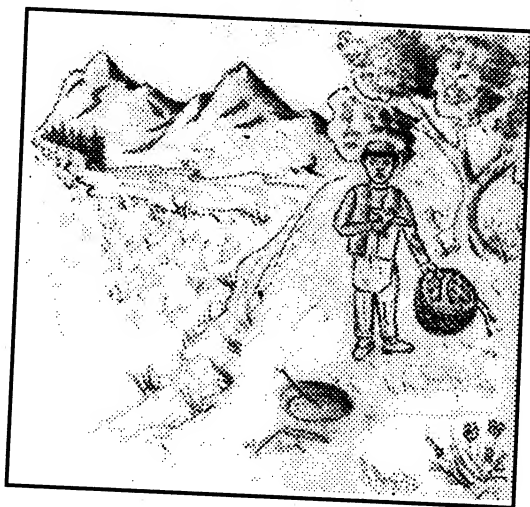
شُد. چُولدی ره

از دام خلاص

کده دِل شی بود

که او ره حلال

کَنه که چُولدی

دَ گفتو آماد: ”او بچه! نَه تُو از خوردونِ از مه
سیر موشی نَه آبه تُو. تُو مره ایلَه کُو، ما توره
اُوقس مال بیدُم که دیگه تا زنده استے. مُحْتَاج
نَشْنی. ” بچه شِکاری گفت: ”ما چَطُور بَوار کَنم؟

خانه از تُو دَ کُجا یه و تُو دَ وَعَدِه خُو عَمَل خاد
کدی؟" چُولدی گُفت: " تُو دَ تورای از مه اِعتُبَار
کُو، خانه از مه دَ شاخ فَلَانه کوه یه."

بچه شِکاری دَ تورای چُولدی قانع شُد اُو ره
ایله کَد. چُولدی از بچه شِکاری خُدا حافظی کَدِه
سُن خانه خُو پَر کشیده رافت.

شاو که بچه دَ خانه آماد آبه شی پُرسان کَد:

بچه مه اِمرُوز
یَگو چِیز دَ دام
تُو نَه اُفتاد؟
بچه جواب دَد:
آبی جان! اِمرُوز
دَ دام از مه یک

چُولدی اُفتیدَد که ما اُو ره ایله کَدُم. اُو مَرِه
وَعَدِه دَد که صُبَح دَ خانه از مه بیا، ما تُو ره

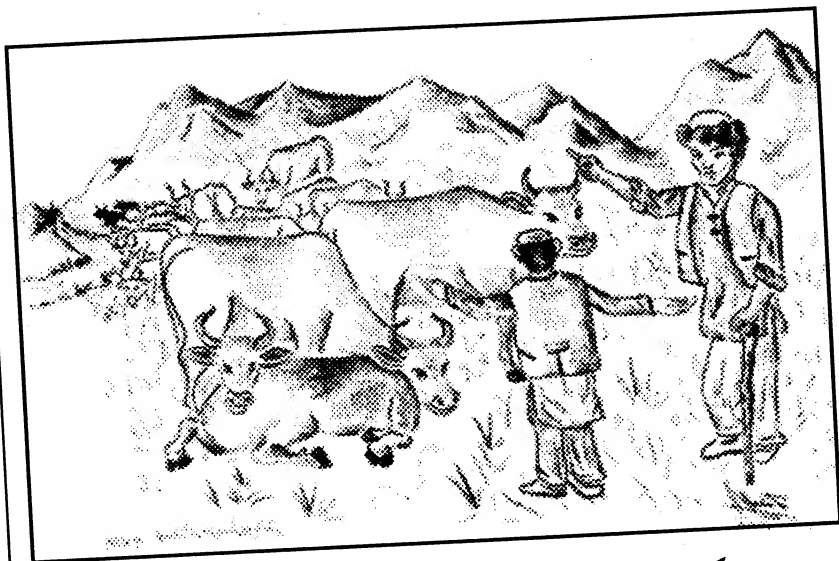
یک چیز بدیدم که دیگه دَ زندگی خُوار نَشنی.
بیش تُو ما صُبح یک دَفعه دَ خانِه چُولدی بورُم
شاید که دَ وَعده خُو عَمَل کنه.

بچه شِکاری صُبح گاه از خانِه ریی شُد و سُن
خانِه چُولدی حَرکت کَد. هِی مَیدان طَی مَیدان، خار
موغیلان تاکه یک رامه گوسپو از راهِ شی پیدا
شُد. اُو از چیپوی رامه پُرسید: "ای رامه از کی
یه؟"

چیپو جواب دَد: "ای رامه از چُولدی بیو استه که
خانِه شی دَ شاخ کوه کَنیشکویه."

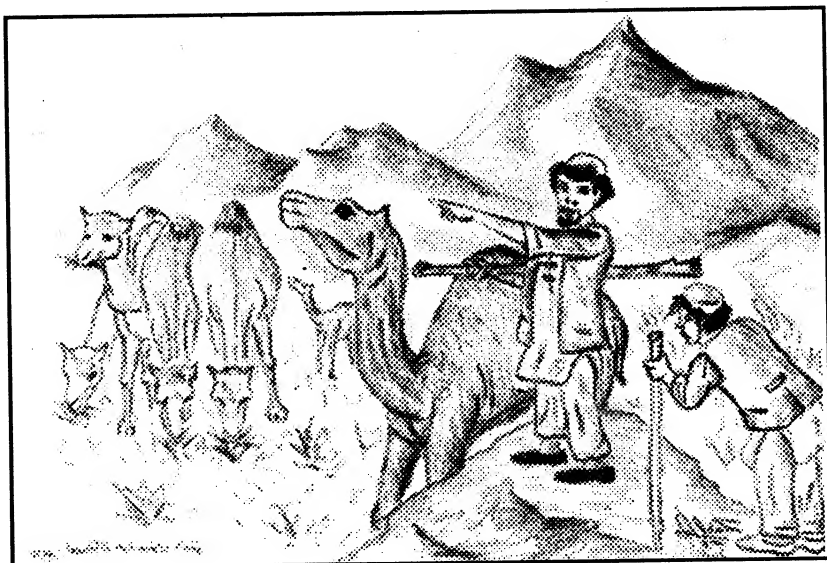

بچه شکاری از رامه تیر شده زبسته راه ره کوتا
 موکد که بسم قد گله گو سر دُچار شد از گوروی
 گوو پُرسید: "ای گله گو که از حساب بوره از
 کی یه؟" گورو گفت: "ای گله گوو از چُولدی

بِیویه که خانه شی د شاخ کوه کنیشکویه.
 بچه شکاری از گوروی گوو خانه چُولدی بیو ره
 پُرسیده سُن کوه کنیشکوریی شد. رافت و رافت
 تاکه د راه شی یک گله اُشتر پیدا شد. از
 ساروی اُشتر پُرسان کد: "ای اُشتر از کی

یه؟" سارو جواب دَد: "ای اُشترو از چُولدی بَیو یه
که خانِه شی دَ شاخ کوه کَنیشکو یه."

بِچِه شِکاری آمی رَقم عَرَق ریختَنده سَنگ دَ
پای خورده خود خُورِه دَ کوه کَنیشکو رَسند. از
پای کوه سر بَلِه تُوخ کَد، کوهی ره دید که سر
دَ فَلَک قَد آسمو سیال دَرگی مُونه. دَ شاخ کوه
قلعه دید که قلعه کُجا بود کاخ فِرْعونی بود
که هر بُرج و باروی شی یک لاش از مَرَمَر سفید

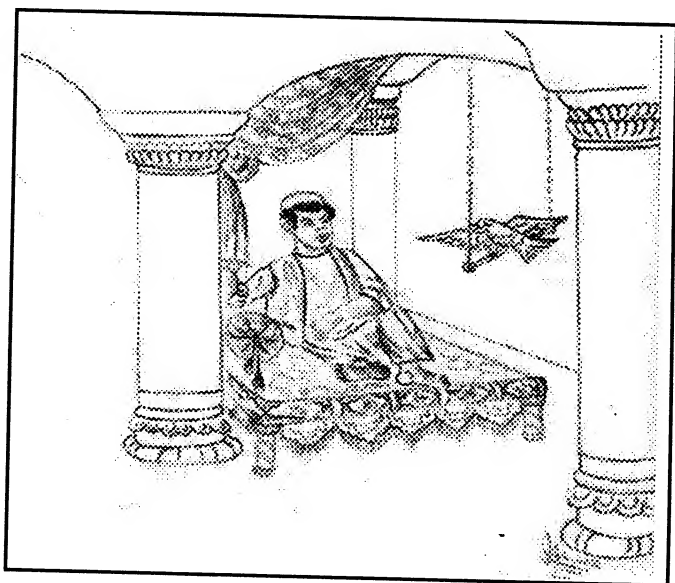
بود. بچه شکاری توکشی توکشی د آله تش خود
خو د پای کاخ رسند. پیره دار کاخ او ره دید،
سن شی آمده پرسید: "او لالی! کی ره کار در؟"
د اینجی کجا سر گردو میگردی؟

بچه شکاری گفت: "آمی خانه شاهی از کدم میر
و ملک آسته؟"

پیره دار جواب دد: "ای آبادی از چولدی بیو
استه که یک اشتر فقط کلی خزانه شی ره
موبره." بچه شکاری گفت: "بورو چولدی بیو ره
بوگی که بچه شکاری سلام گفت، بعد از سلام
گفت ما آمادوم؛ میمو قبول در یا نه؟"

پیره دار د بین قلا رفت زود پس آماد گفت: "
چولدی بیو موگیه قدم های تو د روی چیم، خوش
آمادی، درون بیا."

بچه شکاری پیش چولدی بیو رفت، چولدی او ره

زیاد
قدر
دده او
ره یک
غلبیل
دده
گفت:

ای غلبیل ره بُوگی 'غلبیل غلبیل آرد بریز! ای
آرد میریزنه.

بچه شکاری از چُولدی خُدا حافظی کده سُن
خانه خُوری شُد. آماد و آماد تاکه شاو پیش یک
خانه رَسید. یک کینی از خانه بُر شُد پُرسید:
"او دیده! از کُجا مایی، د کُجا موری؟ شاو شُده بیا
خانه از مو بشی، شاو راه گرفتنی نیه."
بچه شکاری قبول کده شاو د خانه کینی

میمان شد. دَ وخت نان کینی که چیم شی غلبیل
 ره دیده بود پُرسان کد: " ای غلبیل ره از کُجا
 اُوردے؟ " بچه شیکاری جواب دد: " کینی اگه ای
 غلبیل ره بُوگی 'غلبیل غلبیل آرد بریز' ای آرد
 میریزنه."

وختیکه بچه شیکاری خاو کد کینی تشکی
 غلبیل ازو ره گرفت و غلبیل خود خور ره دَ جای شی
 ایشته. دَ گُلخو رافته غلبیل ره گُفت: " غلبیل
 غلبیل آرد بریز، " یک دَفعه غلبیل آرد ریختو ره
 شروع کد. دِل کینی زیاد خوش شد. غلبیل ره
 تاشه کده رافت خاو شد.

صُبَح گاه پیش از آفتو بُر شدو بچه شیکاری
 از کینی خُدا حافظی کده دَ سرِ خونکی سُن خانِه
 خُو حرکت کد. وختیکه دَ خانه آماد از سیر تا
 پیاز قَد آبه خُو نقل کد غلبیل ره نیشو دده

گفت: " ای غلبیل ره اَگه بُوگی ' غلبیل غلبیل
آرد بریز ' اوقس آرد میریزنه کی هر چی بوخوری
بس کنه. " بچه شکاری غلبیل ره گفت: " غلبیل
غلبیل آرد بریز، " لیکن غلبیل نه آرد ریختند
و نه از جای خُو شور خورد. بچه شکاری خیلی قار
شی. آماد و پیش آبه خُو شرم شد. صُبح شی پس سُن
خانه چُولدی بیوزی شی. خود خُو دَ پیش چُولدی
رَسند. از چُولدی گِلَه کَد که: " مَره چَره فَرِیب
دَدی، ای غلبیل هیچ آرد نَمیریزنه. " چُولدی او
ره یک دِسترخو دَدَه گفت: " ای دِسترخو ره بُوگی '
دِسترخو دِسترخو نان بَدی ' ای دِسترخو هفت رنگ
غذا میدیه. "

بچه شکاری از چُولدی بیو خُدا حافظی کَدَه
دَ طَرَف خانه خُو پس ری شی. وختیکه دَ آغل
کَینی رَسید، بَسَم کَینی شِلّه شد که اِم دَفعه دَ

خانه از مه شاو بشی، ایله شاو د راه مومنی،
 بیتره که شاو د خانه از مه بشی. " بچه شکاری
 د کوشش کینی ناچار شاو د خانه کینی شست.
 شاو کینی پرسید: " او بچی ای چیزه، چیز
 اوردے؟ " بچه شکاری جواب دد: " کینی دسترخون
 هفت رنگه، اگه ای ره بوگی ' دسترخو دسترخو
 نان بدی ' ای توره هفت رقم نان، میوه، شربت
 میدیه. "

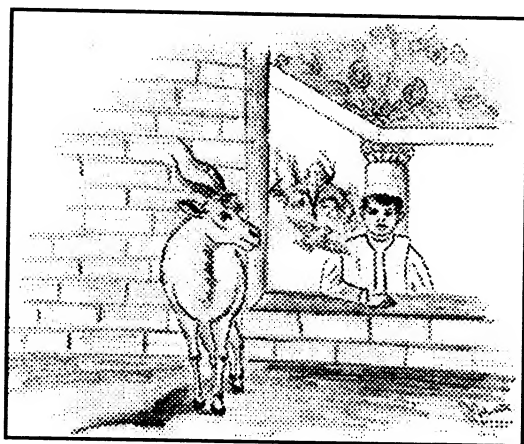
د نیم شاو که بچه شکاری خاو رافته بود،
 کینی دسترخوی شی ره د گُلخو برده گفت: "
 دسترخو دسترخو نان بدی. " یک دفعه دسترخو
 واز شد، کینی دید که رقم رقم غذا، میوه،
 شربت د بلے دسترخو چینده شد. کینی از
 خوشحالی د منے پوست خُو جای نموشد. دسترخو
 ره جم کده د مابین صندوق قییم کده رافت خاو

شد.

صُبْح بَسْم دَ سر خونکی بچّه شِکاری قَد
کَینی بامان خُدایی کَدِه سُن خانِه خُو رافت.
وختیکه دَ خانِه رسید، دِسترخو ره دَ آبِه خُو نشو
دَدِه گُفت: "آبی جان! اگه ای دِسترخو ره بُوگی
دِسترخو دِسترخو نان بدی' ای دِسترخو پُر از نان
مُوشه."

دِسترخو ره پیش آبِه خُو ایشته گُفت:
دِسترخو دِسترخو نان بدی." لیکن دَ دِسترخو
هیچ تَغیر نَه آماد. بچّه شِکاری بَسِیار اَوقات
شی تَلخ شد. بَسْم دَ خانِه چُولدی بَیو رافته
گُفت: "چُولدی بَیو، چَرِه تُو هَر دَفْعِه مَرِه فَرِیب
میدی، نَه غَلبیل نَه دِسترخو هیچ کُدم شی نَه
آرد دَد نَه نان."

اِم دَفْعِه چُولدی بَیو اُو ره یک بَز زَرَد دَدِه گُفت:

اگه ای بزر ره
 بُوگی زرد
 بزرک زرد بزرک
 زر بدي "ای بزر
 بلده تو زر
 پیشقل مونه."

بچه شکاری زرد بزرک ره کوتل کده سن خانه خو
 ری شد. تاکه پاکسیه د خانه کینی رسید.
 کینی که او ره از دور دیده بود، خود خو د راه
 شی رسنده گفت: "ای خدای شکر، او بچیم آمادی
 بخیر، خوش آمادی، بیا خانه صدقه میمان. بیا
 شاو بشی که بزر تو شاو د راه گرگ موخوره."

بچه شکاری شاو د خانه کینی ششت. شاو
 کینی دید که شاخ زرد بزر از طلا یه از بچه
 شکاری پرسید: "او بچیم، ای چی رقم بزه؟"

بچه شکاری گفت: " کینی ای بز ره اگه بُوگی
" زرد بزک زر بدی ' ای زر پیشقِل مونه. "

کینی شاو زرد بزک ره برده د گُلخوی خُو تاشه
کد جای شی بز زرد از قوتوی خود خُو آورده بسته
کد.

صبح بچه شکاری د خانه رافت. د خانه زرد
بزک ره گفت: " زرد بزک زرد بزک زر بدی. " مگر
بز هیچ زر ندد. بچه از بس قار شی آماد نزدیک
بود از منے خُو دُو پاره شنه. پس د خانه چُولدی
بسیو رافت. چُولدی بسیو پُرسید: " تُو د راه د کُدم
جای شاو نمومنی؟ "

بچه شکاری گفت: " ما هر دفعه شاو د خانه
کینی نیکو کار می‌شیم. "

چُولدی بسیو او ره یک موغی دد و گفت: . ای موغی
ره بُوگی ' موغی موغی بیزو بُوگی. "

بچہ شکاری از چُولدی بَیو خُدا حافظی
 کدہ سُن خانہ خُو رَیی شُد، وختیکہ پیش خانہ
 کَینی رَسید، شاو بَسَم دَ خانہ کَینی شِشت.
 کَینی پُرسید: "ای چیزه، چیز کار مایه؟"
 بچہ شکاری گُفت: "کَینی ای ره توخ نگی
 موغی بیژو بُوکی."

کَینی شاو موغی ره دَ گُلخو بُرده گُفت:
 "موغی موغی بیژو بُوکی." یک دفعه موغی شروع

کد دَ زدو و
 کندون
 کَینی، فِغان
 کَینی دَ آسمو
 بلند شُد. دَ
 نالہ کَینی
 بچہ شکاری

از خاو بال شُدِه دِید که کِینی ناله و فِغان کَدِه
 مُوگیه: ” او بچّه توره دَ خُدا، توره دَ آبِه تُو،
 توره دَ آو و نِماک مه بیا مَرِه از شرِ آمزی موغی
 نِجات بدی. ما زرد بُزک توره، دِسترخو و غلبیل
 توره پَس میدُم. توره مَرِه خلاص کُو، که ای موغی
 مَرِه مُوکشه.“

بچّه شِکاری تازه دَ سر شی درک شُد که
 کِینی همیشه اُو ره بازی دَدِه سامان های شی
 میگیرفته. سامان های خود خُوره جای شی می
 اِشته. بچّه شِکاری رافت موغی ره گرفت و
 کِینی ره از شرِ موغی نِجات دَدِه.

کِینی از کرده خُو توبه کَدِه تَمّام سامان
 های بچّه شِکاری ره پَس دَدِه گُفت: ” بچِم نیت
 بد قضای سره، اگه موغی ره نَمیگرفتی مَرِه
 مُوکشت.“

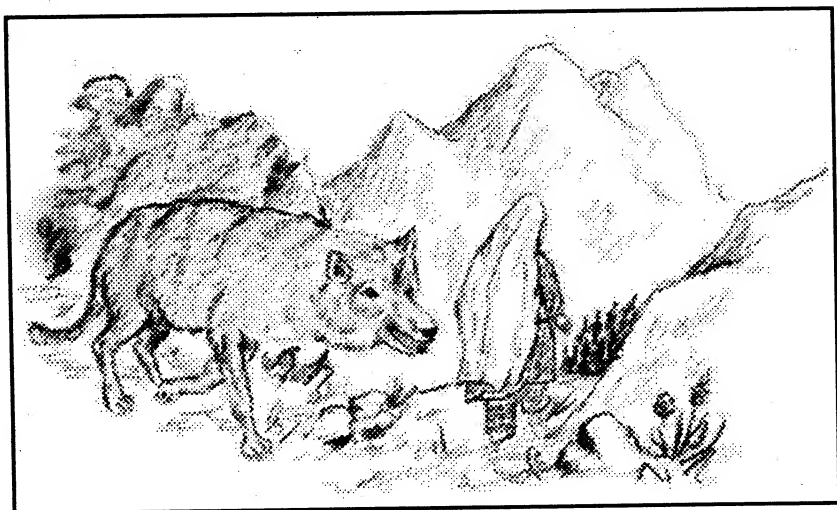
بیچہ شیکاری زرد بڑک، غلبیل، دسترخو و
موغی خوره گرفته پیش آبہ خورافت و قد آبہ خور
د خوشی زندگی ره ادامه دد.

گنجی

کَنجی

دَ زمانای گاه یک دُختر بود که نام شی
کَنجی بود. ای کَنجی آبه شی مُرده بود. کَنجی
بسیار لاغار بود. یک روز او دَ خانه خاله خوری
شُد و خانه خاله شی دَ سر کوه سعدی بود. کَنجی
از خانه ری شُد و آماد و آماد تاکه یک شغال دَ
راه شی شُد. شغال او ره دیده گُفت: "کَنجی ما تُو

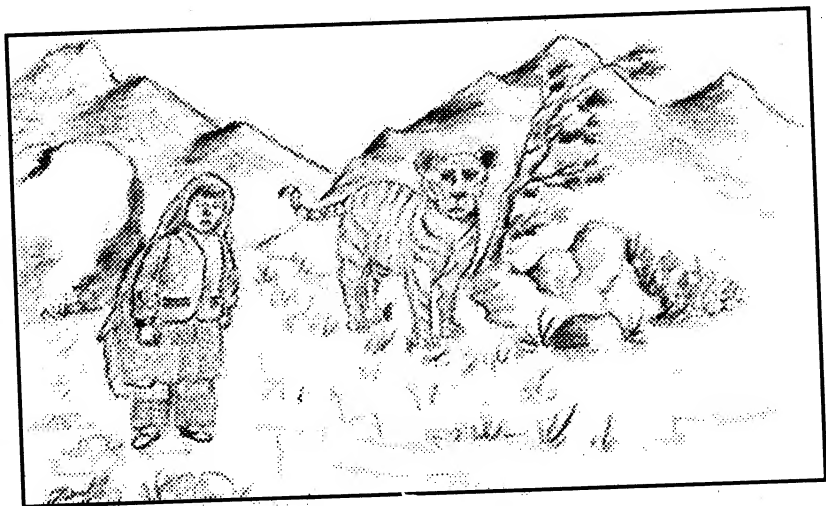
ره مُخورم. "کَنجی دَ جواب شغال گُفت: "او شغال،

ما غدر لا غارُم. مَرِه بیلُو که ما دَ خانِه خالِه خُو
رافته نان غدر بُوخورُم و چاغ شُنم بسم مییم تُو
مَرِه بُوخور. "شغال تورای کَنجی ره باور کده قبول
کد.

کَنجی از شغال تیر شد، رافت و رافت که
یک گُرج دَ راهِ شی پیدا شد گُرج گُفت: "او
کَنجی کُجا موری؟ یا که ما تُو ره بُوخورُم."
کَنجی گُفت: "او گُرج، مَرِه بیلُو که دَ خانِه
خالِه خُو بورُم نان غدر خورده چاغ شُنم، اُو وخت تُو
مه ره بُوخور."

کَنجی از گُرج تیر شده سونی خانِه خالِه
خُو رافت که یک پلنگ راهِ شی ره گِرفت. پلنگ
غُر غُر کده گُفت: "کَنجی کُجا موری؟ باش که ما
تُو ره بُوخورُم." کَنجی گُفت: "او پلنگ پالوانِ
جنگل، مَرِه بیلُو که ما دَ خانِه خالِه خُو بورُم چاغ

شْنَم. اُو وخت تُو میتنی مَره بُوخوری. " پلنگ

تور کَنجی ره قبول کد.

کَنجی از پلنگ هَم تیر شُدِه رافت که دَ راه
شی یک شیر آماد. شیر غِرش کده گُفت: " کَنجی

کُجا موری؟
باش که ما تُو
ره یک لقمه
خام کَنم.
کَنجی دَ جواب

شیر گُفت: "او شاهِ جنگل ما دَ خانه خاله خُو
 مورُم که چاغ شُنُم. پس که اَمادُم تُو میتنی مره
 نوشِ جان کنی."

کَنجی دَ خانه خاله خُو رَسید، تمام قِصای
 خُو ره بِلدِ خاله خُو گُفت. چند وخت ره دَ خانه
 خاله خُو مَند. وختیکه کَنجی از خانه خاله خُو
 ریی شُد. خاله شی اُو ره یک کاڈو دَد. کَنجی دَ
 بَینِ کاڈو شیشته خود خُو ره از پیشِ خانه خاله
 خُو لی لی کده سُونی خانه خُو حرکت کَد.

وختیکه پیش شیر رسید، شیر کوی
کد: "او کاڏو، کنجی ره ندیدی؟" کنجی از منہ
کاڏو گُفت: "دردِ کاڏو، بلای کاڏو، کاڏو د مرگ
تو بَشیه، کاڏو کنجی ره کُجا دید."

کنجی امی رقم لی لی شد مورافت که پلنگ
د راه شی پیدا شده گُفت: "او کاڏو، کاڏو،
کنجی ره ندیدی؟" کنجی د جواب شی گُفت: "دردِ
کاڏو، بلای کاڏو، کاڏو د مرگ تو بَشیه، کاڏو
کنجی ره کُجا دید."

کنجی د پیش گرگ رسید. گرگ کوی
کد: "او کاڏو، کنجی ره ندیدی؟" کنجی از منہ
کاڏو گُفت: "دردِ کاڏو، بلای کاڏو، کاڏو د مرگ
تو بَشیه، کاڏو کنجی ره کُجا دید."

کنجی د بین کاڏو نزدیک شغال رسید.
شغال که کاڏو ره دید اولجی کده گُفت: "او

کاڏو ڪنجي ره نديدي؟ ” ڪنجي جواب ڏد: ” درد
کاڏو ، بلای کاڏو، کاڏو د مرگ تو بشيه، کاڏو
ڪنجي ره کجا ديد.

د امي چال ڪنجي د خانه خو رسيد و هيچ
حيوان او ره خورده نتست. چره كه ڪنجي از
عقل و هوشياري بلده نجات ددون جان خو کار
گرفته بود.

مثل‌های هزارگی

۱: یک مثل کوله ثل ثل

۲: یک معنی پی معنی
بیگاه پُر صبح خالی

۳: یک خانِه بادشاه
نه دَر دره نه دَرچه

۳: مثل مثل دوکانِ پُر کل کل

جواب‌های مثل‌های هزارگی

۱: مشین کالا کوگ کَدنی

۲: شاو آسمان پُر ستاره مُوشه

و صبح خالی مُوشه

۳: تخم

۳: خانه جولگگ

